

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks
0030 Oslo

Også sendt pr. e-post: postmottak@hod.dep.no

Deres ref.: 15/211
Vår ref.: 213225

Dato: 18. januar 2016

Høring - Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven (styrket pårørendestøtte)

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 1.10.2015 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sondrer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt lovutvalget for velferdsrett. Lovutvalget består av Ola Viken (leder), Thorgeir Hole, Gro Sandvold, Monica Solberg-Leinenbø og Marianne Klungland Bahus.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

3. Kommentarer til de enkelte forslagene

Til punkt 7.1

Advokatforeningen er enig i at det er få bestemmelser som direkte ivaretar pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid. Forslaget med å samle pårørendes rettigheter i en samlet bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven gir imidlertid ikke denne pårørendegruppen en rettighet til de enkelte ytelse, kun en rett til at kommunen skal vurdere hva som er riktig tiltak for den enkelte. Fortsatt vil den enkelte med særlig tyngende omsorgsarbeid være overlatt til hvordan bostedskommunen utøver sitt skjønn i forhold til hvor tyngende omsorgsoppgavene fremstår og hva som etter kommunens vurdering er riktig(-e) tiltak.

Advokatforeningen mener at slik forslaget er utformet, vil den enkelte omsorgsgiver i for stor grad være avhengig av samarbeidet med den enkelte saksbehandler i kommunen. Forslaget innebærer derfor at man opprettholder de store forskjellene som eksisterer i dag ved anvendelsen av for eksempel helse- og omsorgstjenesteloven § 3-6, både når det gjelder hvorvidt omsorgslønn skal innvilges, når det gjelder hvilken timelønn man benytter, og hvor mange timer den enkelte omsorgsgiver tilgodeses med.

Advokatforeningen mener at det bør være et mål å utarbeide et regelverk som bedre ivaretar likebehandling av pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver, og hvor skjønnsutøvelsen kan overprøves fullt ut av domstolene. Av den grunn foreslår Advokatforeningen at omsorgsstønad rettighetsfestes i folketrygdloven og at de nærmere vilkårene for omsorgsstønad fremkommer direkte av loven. Det vil sikre at ytelsene sees i sammenheng.

Advokatforeningen mener videre at det er viktig å motvirke at dette ikke virker på en slik måte at kommunene tar lettere på sitt ansvar med å utarbeide tilpassede avlastningstiltak mv. for denne gruppen, ved å henvise til at de må søke NAV om omsorgsstønad. Advokatforeningen mener derfor at pårørende samtidig må sikres en rett til individuelt tilpassede tiltak i helse- og omsorgstjenesteloven og ikke bare en rett til å få dette vurdert. Vilråene for dette må fremgå direkte av loven.

Ved at NAV i dag fatter vedtak om hjelpestønad, grunnstønad, overgangsstønad, pleiepengar, opplæringspengar og andre ytelsar som er rettet mot pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid, så sikrer man at ytelsene bedre sees i sammenheng og tilpasses individuelle behov. Ved å rettighetsfeste retten til omsorgsstønad i folketrygdloven vil man også sikre at denne pårørendegruppen i all hovedsak forholder seg til NAV, og ikke delvis til NAV og delvis til kommunen om økonomiske ytelsar. Det vil også gi denne pårørendegruppen en styrket rettssikkerhet ved at Trygderetten med sin særkompetanse er ankeinstans.

Advokatforeningen mener at det er viktig at det godskrives pensjonspoeng og feriepengar for omsorgsstønad lik ordinære lønnsinntekter, særlig i den utstrekning omsorgsarbeid medfører redusert yrkesaktivitet.

Advokatforeningen mener at slik lovverket er utformet i dag, har man en særlig uheldig situasjon i forhold til pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver hvor disse utgjør mindre enn 22 timer per uke, jfr. folketrygdloven § 3-16 første ledd bokstav b, hvor det fremgår at pensjonspoeng da ikke ytes

Advokatforeningen er av den oppfatning at kommunen bør ha ansvaret for informasjon, opplærings og

veiledning samt avlastning, mens staten ved NAV bør stå for de økonomiske rettighetene.

Til punkt 7.1.1

Advokatforeningen mener at kommunene bør ha en lovpålagt plikt til å sørge for brukermedvirkning lik den som er organisert i spesialisthelsetjenesten.

Kommunen bør etter Advokatforeningens syn sikre en ordning hvor pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid får informasjon om rettigheter og hjelpetiltak som er særlig rettet mot dem som gruppe. Det er vesentlig at slik informasjon gis tidlig i omsorgsarbeidsforløpet for å forhindre at omsorgspersonene får redusert ytelsesevne.

Omsorgslønn er en ytelse som i dag kun gis for en begrenset periode før behovet vurderes på nytt. Det medfører at mange omsorgsytere ikke har mulighet til å jobbe redusert i særlig krevende perioder av hensyn til å sikre framtidig inntekt. Advokatforeningen mener at lovforslaget slik det er utformet, ikke sikrer omsorgsyter en forsvarlig totalsituasjon. Risikoen for frafall fra arbeidslivet og/eller reduserte karrieremuligheter ivaretas ikke. Dersom omsorgsyter har valgt å arbeide redusert for å klare både arbeidsliv og omsorgsoppgaver, er det ikke gitt at vedkommende kan øke sin stillingsprosent dersom kommunen finner at det ikke lenger skal gis omsorgslønn når situasjonen revurderes. Bortfall av omsorgslønn/stønad er ikke nødvendigvis basert på at omsorgsmottaker har fått økt funksjonsnivå, men kan også begrunnes i kommunens økonomi eller at kommunen har et annet tjenestetilbud (avlastning mv.) som de ønsker å tilby og som de mener vil representere et fullgodt alternativ til omsorgslønn. En omsorgsyter kan således ikke planlegge hverken økonomi eller karriere basert på omsorgslønnen/omsorgsstønaden.

Advokatforeningen mener derfor at det bør utredes hvordan man kan oppnå en mer fleksibel ordning mellom omsorgsarbeidet og yrkeslivet. Man kan tenke seg at omsorgsyteren gis krav på særlig tilrettelegging i arbeidssituasjonen (for eksempel at deler av arbeidsoppgavene kan utføres fra hjemmet) slik at det er mulig å fortsette i full jobb. En slik løsning kan være særlig aktuelt for arbeidstakere med særlig tyngende omsorgsarbeid som jobber i yrker hvor det er mulig å la deler av arbeidsinnsatsen foregå i hjemmet. Man kan videre tenke seg at omsorgsyter gis en særlig rett til å øke sin arbeidsstilling ved bortfall av omsorgslønn/stønad, og/eller at omsorgsyteren har rett til omsorgslønn/stønad etter formelt opphør av denne i en overgangsperiode hvor vedkommende har reell mulighet til å søke arbeid/økt stillingsprosent.

Til 7.1.3

Advokatforeningen er enig i at omsorgslønn er en ytelse som skiller seg fra vanlig lønnet arbeid, da omsorgen utføres av personer som står tjenestemottakeren nær. Omsorgslønn er også ment å kompensere for andre byrder slik som avbrutt søvn, medisiner, sosial forberedelse med videre. Advokatforeningen støtter derfor forslaget om å endre begrepsbruken til omsorgsstønad. Begrepet omsorgsstønad gjenspeiler også bedre at det er en kompensasjon for omsorgsoppgaver og ikke for bortfall av arbeidsinntekt.

4. Oppsummering

- Advokatforeningen mener at det bør være et mål å utarbeide et regelverk som bedre ivaretar likebehandling av pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver, og hvor skjønnsutøvelsen kan overprøves fullt ut av domstolene. Av den grunn foreslår Advokatforeningen at

omsorgsstønad rettighetsfestes i folketrygdloven og at vilkårene for ytelsen fremkommer direkte av loven.

- Advokatforeningen er av den oppfatning at kommunen bør ha ansvaret for informasjon, opplæring og veiledning samt avlastning, mens staten ved NAV bør stå for de økonomiske rettighetene. Retten til individuelt tilpassede ytelser fra kommunen bør rettighetsfestes i helse- og omsorgstjenesteloven.
- Advokatforeningen mener at kommunene bør ha en lovpålagt plikt til å sørge for brukermedvirkning lik den som er organisert i spesialisthelsetjenesten.
- Kommunen bør etter Advokatforeningens syn sikre en ordning hvor pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid får informasjon om rettigheter og hjelpetiltak som er særlig rettet mot dem som gruppe.
- Etter Advokatforeningen syn ivaretar ikke forslaget risikoen for frafall fra arbeidslivet og/eller reduserte karrieremuligheter. Advokatforeningen mener derfor at det bør utredes hvordan man kan oppnå en mer fleksibel ordning mellom omsorgsarbeidet og yrkeslivet. En omsorgsyter kan ikke planlegge hverken økonomi eller karriere basert på omsorgslønnen/omsorgsstønaden.
- Advokatforeningen støtter forslaget om å endre begrepsbruken fra omsorgslønn til omsorgsstønad.

Vennlig hilsen

Erik Keiserud
leder

Merete Smith
generalsekretær

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no